

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 389/09-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 26. novembra 2009 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. P. K., P., zastúpeného advokátom JUDr. J. G., P., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, čl. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj svojho základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 11 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. P. K. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. septembra 2009 doručená sťažnosť Ing. P. K., P. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), čl. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 7 ods. 5 ústavy, ako aj svojho základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 11 ods. 1 a 4 listiny a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1. Sťažnosti sa vyhovuje.

2. Postupom porušujúcim čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, bolo základné práva sťažovateľa, podľa článku 1, článku 7 ods. 5, čl. 20 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 11 ods. 1 a 4, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, porušené Krajským súdom v Prešove, rozsudkom zo dňa 15.6.2009, č. k. 7Co 15/2009.

3. Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 15.6.2009, č. k. 7Co 15/2009 a rozsudok Okresného súdu v Prešove zo dňa 5.11.2008, č. k. 29 C 9/2007, sa zrušujú.

4. Vec vracia na ďalšie konanie.“

Ako vyplynulo z podanej sťažnosti a jej príloh, sťažovateľ sa ako žalobca domáhal v napadnutom konaní proti žalovanému P. (ďalej len „žalovaný“) žalobou doručenou okresnému súdu 16. januára 2007 zaplatenia sumy 351 254 Sk. Sťažovateľ žalobu odôvodnil tým, že je výlučným vlastníkom nehnuteľnosti – parc. č. 3153/1, zastavané plochy o výmere 795 m², zapísanej na LV č. 3264 pre k. ú. S. (ďalej len „pozemok“), pričom vlastníctvo k pozemku nadobudol na základe kúpnej zmluvy z 2. augusta 2000 a následne uzatvorenej zmluvy o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva zo 6. marca 2002. Na pozemku je postavená inžinierska stavba – cesta III. triedy č. 068010 P. – D. – L. (ďalej len „cesta“). Sťažovateľ tvrdil, že má v tejto súvislosti voči žalovanému pohľadávku z titulu bezdôvodného obohatenia za neoprávnené užívanie pozemku za obdobie od 17. januára 2005 do 16. januára 2007 vo výške žalovanej sumy, ktorá zodpovedá výške nájomného určenej odborným vyjadrením č. 6/2007 vyhotoveným znalcom Ing. M. W. 10. januára 2007, ktorú by za dané obdobie žalobca získal, ak by pozemok nezastavaný cestou prenajal tretej osobe, resp. ak by s ním vlastník cesty uzatvoril

nájomnú zmluvu. Cesta znemožňuje sťažovateľovi užívanie pozemku, bola zriadená bez súhlasu vlastníka pozemku, navyše bez stavebného povolenia a bez toho, aby bol akokoľvek usporiadaný vzťah s vlastníkom pozemku. Vlastníkom cesty je žalovaný, ktorý ju nadobudol do vlastníctva 1. januára 2004 z vlastníctva štátu bez ohľadu na majetkovoprávne (ne)vysporiadanie pozemkov nachádzajúcich sa pod cestou, a to na základe § 3d ods. 2 zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov.

Žalovaný v konaní uviedol, že cesta bola na pozemku postavená už v čase, keď pozemok nadobudol sťažovateľ, a teda sťažovateľ už v tom čase vedel, že pozemok je zastavaný cestou. Žalovaný poukázal na to, že cesta bola postavená na základe stavebného povolenia bývalého Okresného národného výboru v P. č. j. Dopr. 3988/OD-83 zo 14. marca 1983 a územného rozhodnutia o umiestnení stavby č. j. Výst.771/82-Ke z 24. augusta 1982. Tieto rozhodnutia boli doručené i subjektu (S., v. d. P.), ktorý následne previedol vlastnícke právo k pozemku sťažovateľovi. S týmto subjektom bol prerokovaný i záber nehnuteľnosti a tento subjekt proti tomu nič nenamietal. Užívanie cesty bolo povolené kolaudačným rozhodnutím č. ObÚ-PD-2113/1991 z 12. februára 1992. Žalovaný potvrdil, že je od 1. januára 2004 vlastníkom cesty, avšak zdôraznil, že z vlastníctva cesty nemá žiaden majetkový prospech, od užívateľov cesty nevyberá žiadne poplatky, naopak s vlastníctvom cesty pri jej údržbe a opravách, na vykonávanie ktorých je povinný, mu vznikajú iba náklady, a preto sa na úkor sťažovateľa nemohol obohatiť. Cesta je verejnou komunikáciou využívanou vo verejnom záujme. Navyše sťažovateľ sa domáha zaplatenia i za tú časť pozemku v jeho vlastníctve, na ktorom je postavený chodník, avšak tento chodník do vlastníctva žalovaného nikdy neprešiel.

O sťažovateľovej žalobe rozhodol okresný súd rozsudkom č. k. 29 C 9/2007-138 z 5. novembra 2008 tak, že ju v celom rozsahu zamietol. Hoci mal za preukázané, že sťažovateľ je vlastníkom pozemku a žalovaný od 1. januára 2004 je vlastníkom cesty, žalobu zamietol pre jej rozpor s § 3 Občianskeho zákonníka. Rozpor s dobrými mravmi okresný súd videl v tom, že žalovaný nie je podnikateľom, cestu nevlastní pre účely dosiahnutia zisku, ale pre uspokojovanie verejných potrieb, z jej vlastníctva nemá žiadny príjem, naopak s jej vlastníctvom sú spojené iba výdavky žalovaného. Nárok žalobcu uplatnený žalobou sa prieči verejnému záujmu. Pokiaľ vo vzťahu ku chodníku sťažovateľ

tvrdil s poukazom na § 8 ods. 3 vyhlášky Federálneho ministerstva dopravy č. 35/1984 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o pozemných komunikáciách (cestný zákon), že je súčasťou stavby cesty, z vyjadrení Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácii Slovenskej republiky z 22. júna 2007 a 24. júla 2007 k tejto otázke, ktoré si okresný súd vyžiadal, vyplynulo, že správu a údržbu cesty vykonáva správca komunikácie, údržbu presahujúcu tento rozsah zabezpečuje príslušná obec, pričom hranica prejazdného úseku cesty je šírka vozovky s krajnicami medzi zvýšenými obrubami chodníkov. V tejto časti okresný súd žalobu zamietol aj s odôvodnením, že žalobca neunesol dôkazné bremeno o vlastníctve chodníka žalovaným. V závere svojho rozhodnutia okresný súd poukázal na to, že ak bola cesta postavená bez súhlasu vlastníka pozemku, potom by išlo o neoprávnenú stavbu v zmysle § 135c Občianskeho zákonníka a v takom prípade by bolo možné vzťahy medzi sťažovateľom a žalovaným vyporiadať podľa § 135c ods. 3 Občianskeho zákonníka zriadením vecného bremena za náhradu. To však predmetom konania pred okresným súdom v tejto veci nebolo.

Proti tomuto rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie odôvodnené tvrdením o nesprávnych skutkových zisteniach okresného súdu a nesprávnom právnom posúdení veci okresným súdom, ktorým odvolaciemu súdu navrhol rozsudok okresného súdu zmeniť a žalobe vyhovieť, resp. napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie a rozhodnutie okresnému súdu. Poukázal na to, že nesprávne právne vec posúdil, ak žalobu zamietol pre rozpor s dobrými mravmi, pretože sťažovateľ sa evidentne domáha iba toho, čo mu patrí; toho, o čo prichádza v dôsledku existencie cesty a chodníka na pozemku v jeho výlučnom vlastníctve. Takáto požiadavka nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi. Argument žalovaného i okresného súdu, na ktorom okresný súd svoj záver o rozpore žaloby s dobrými mravmi založil, o tom, že z existencie cesty žalovaný nemá žiadny príjem, je pre vec nepodstatný, pretože podstata sporu spočíva v protiprávnom užívaní pozemku vo vlastníctve sťažovateľa žalovaným bez platnej nájomnej zmluvy. Podľa názoru sťažovateľa na tento prípad nedopadá ani ustanovenie § 135c Občianskeho zákonníka o neoprávnenej stavbe. Vo vzťahu ku chodníku poukázal sťažovateľ v odvolaní na to, že jeho vlastníkom nie je M. P., pretože o zaradení chodníka do siete mestských komunikácií rozhodoval a rozhoduje v správnom konaní príslušný správny orgán (§ 6 vyhlášky č. 35/1984 Zb. vykonávajúcej zákon č. 135/1961 Zb.) a takéto rozhodnutie nikdy

nebolo vydané. Z tohto dôvodu musí byť vlastníkom cesty a chodníka rovnaký a je ním žalovaný, čo vyplýva i z dohody o prechode majetku štátu v správe Slovenskej správy ciest na žalovaného. Navyše stavba bola kolaudovaná rozhodnutím, ktoré nadobudlo právoplatnosť až 17. marca 1992 a na základe zákona Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov účinného od 1. mája 1991, preto nemohol chodník prejsť do vlastníctva obce.

Krajský súd rozsudkom č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009 o podanom odvolaní sťažovateľa rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny. Tento rozsudok nadobudol právoplatnosť 17. júla 2009.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ najprv zopakoval svoje argumenty uvedené v odvolaní proti rozsudku okresného súdu, najmä vo vzťahu k otázke vlastníctva chodníka. Zdôraznil, že použitie korektívu dobrých mravov pri výkone práva pre účely dosahovania ideí spravodlivosti v konkrétnom prípade nesmie viesť na druhej strane k oslabeniu princípu právnej istoty občianskoprávneho styku. Vo vzťahu k názoru všeobecných súdov, podľa ktorého v prípade sťažovateľa ide o neoprávnenú stavbu podľa § 135c Občianskeho zákonníka, poukázal sťažovateľ na to, že tento názor neberie do úvahy, že v čase vydania príslušných povolení na stavbu, ako aj v čase výstavby, bol fakticky rovnaký vlastníkom pozemku i stavby a bol ním štát. Ak štát ako vlastníkom pozemku so zriadením stavby súhlasil, potom nemožno hovoriť o stavbe neoprávnenej.

Porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu odôvodnil sťažovateľ tým, že ak mu súdy upreli právo na náhradu za užívanie jeho pozemku vo forme bezdôvodného obohatenia a súčasne zjavne nesprávne považovali stavbu za neoprávnenú podľa § 135c Občianskeho zákonníka, potom to znamená, že súdy uznali právo žalovaného užívať bezodplatne pozemok sťažovateľa a sťažovateľovi upreli právo na ochranu jeho vlastníctva. Krajský súd sa nevysporiadal riadne ani s argumentáciou sťažovateľa v ním podanom odvolaní a na jeho argumenty nereagoval, svoje rozhodnutie patrične neodôvodnil. Právne normy aplikoval spôsobom, ktorý nie je ústavne súladný, a takto reálne neposkytol sťažovateľovi súdnu ochranu. Rozhodnutie krajského súdu je svojvoľné preto, že nerešpektuje ústavou predpísané podmienky obmedzenia vlastníckeho práva sťažovateľa.

Sťažovateľ v sťažnosti poukázal aj na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 325/2000 z 24. októbra 2000, ktorým český ústavný súd zrušil pre porušenie čl. 36

listiny rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvostupňového o zamietnutí žaloby vlastníka pozemku proti správcovi ciest o vydanie bezdôvodného obohatenia spočívajúceho v náhrade straty vlastníka pozemku v dôsledku existujúcej cesty na jeho pozemku s odôvodnením, podľa ktorého tento žalobca nesprávne svoj nárok oprel o ustanovenia o bezdôvodnom obohatení a nevyužil špeciálne ustanovenie § 135c Občianskeho zákonníka o neoprávnenej stavbe, ako aj preto, že správca ciest nemá z využívania pozemku žiadny prospech. Ústavný súd Českej republiky zrušil rozhodnutia všeobecných súdov nielen s poukazom na to, že sa nezaoberali dôsledne pasívnou legitimáciou žalovaného v spore, keď žalovaným bol správca cesty (rozpočtová organizácia) a mal ním byť štát, ale najmä preto, že zo strany odvolacieho súdu došlo k porušeniu práv vlastníka pozemku podľa § 123 (obsah vlastníckeho práva) a § 124 Občianskeho zákonníka (rovnosť práv všetkých vlastníkov), čo predstavuje i porušenie základného práva na vlastníctvo podľa čl. 11 listiny.

Porušenie základného práva na vlastníctvo rozsudkom krajského súdu sťažovateľ odôvodnil tým, že hoci nepochybne bol vo výkone svojho vlastníckeho práva obmedzený, stalo sa to bez splnenia pre takéto obmedzenie vlastníckeho práva predpísaných podmienok, takéto obmedzenie, ak bolo vykonané bez náhrady, bolo neprimerané. Práve priznanie náhrady sťažovateľovi bolo všeobecnými súdmi odopreté. Preto všeobecné súdy porušili svojimi rozhodnutiami i právo sťažovateľa na vlastníctvo.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom

súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 50/05 a IV. ÚS 288/05).

Ako vyplýva z petitu sťažnosti, sťažovateľ tvrdí, že rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009 bolo porušené jednak jeho základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny v spojení s čl. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 7 ods. 5 ústavy a jednak jeho základné právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 11 ods. 1 a 4 listiny a právo na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Ústavný súd sa najprv zaoberal tou časťou sťažnosti, v ktorej sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny v spojení s čl. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 7 ods. 5 ústavy.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

Podľa čl. 1 ods. 2 ústavy Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Sťažovateľ odôvodnil porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu jednak tým, že krajský súd svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil, pretože sa nevysporiadal s odvolacími tvrdeniami sťažovateľa, ktoré boli pre vec podstatné, a jednak tým, že spôsob, akým právne vec posúdil, ako aplikoval jednotlivé ustanovenia, na ktorých rozhodnutie založil, bol svojvoľný, poprel ich účel a zmysel. Krajský súd nesprávne považoval stavbu za neoprávnenú podľa § 135c Občianskeho zákonníka, pretože v čase výstavby bol štát fakticky vlastníkom pozemku i stavby. Použitie korektívu dobrých mravov pri výkone práva na účely dosahovania ideí spravodlivosti v konkrétnom prípade nesmie viesť na druhej

strane k oslabeniu princípu právnej istoty občianskoprávneho styku. Rozhodnutie krajského súdu je podľa sťažovateľa svojvoľné, a to preto, že nerešpektuje ústavou predpísané podmienky obmedzenia jeho vlastníckeho práva.

Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav veci a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009 najmä uviedol:

„Odvolací súd preskúmal napadnutý rozsudok spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo podľa zásad upravených v ust. § 212 O.s.p., bez nariadenia pojednávania podľa § 214 O.s.p. a zistil, že odvolanie žalovaného je neopodstatnené.

Odvolací súd v súvislosti s námietkami uvedenými v odvolaní zo strany žalobcu poukazuje na to, že prvostupňový súd správne zistil skutkový stav a správne aj vyvodil právne závery.

Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia a konštatuje aj správnosť dôvodov napadnutého rozhodnutia, pričom zdôrazňuje, že žalobca neunesol dôkazné bremeno pasívnej legitímácie žalovaného nároku na zaplatenie bezdôvodného obohatenia za užívanie predmetného pozemku zastavaného stavbou chodníka. Taktiež je potrebné súhlasiť so záverom súdu prvého stupňa, že cestná komunikácia vo vlastníctve žalovaného spĺňa charakteristiku neoprávnenej stavby podľa § 135c O. z. a v danej veci by prichádzalo do úvahy usporiadanie pomerov medzi vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku podľa § 135c ods. 3 O. z. formou zriadenia vecného bremena za náhradu.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že za neoprávnenú stavbu z hľadiska občianskoprávnej úpravy treba považovať stavbu postavenú na cudzom pozemku bez toho, aby stavebník mal právo stavbu tam zriadiť. Od takto postavenej neoprávnenej stavby, pri ktorej chýba občianskoprávny titul na jej zriadenie, treba odlišovať stavbu nepovolenú podľa príslušných administratívnych predpisov, tzv. čiernu stavbu. Ide o stavbu bez stavebného povolenia, prípadne o stavbu postavenú v rozpore so stavebným povolením.

Odvolací súd sa ďalej stotožňuje aj s právnym záverom súdu prvého stupňa, že priznanie bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľností vo vlastníctve žalobcu vo výške trhového nájomného bolo dôvodné zamietnuť pre rozpor s ust. § 3 O. z. s tým, že žalovaný nie je podnikateľským subjektom a pozemné komunikácie nevlastní za účelom dosiahnutia zisku, ale k bezplatnému uspokojovaniu verejných potrieb. V danej veci sa jedná o verejnú komunikáciu slúžiacu širokej motoristickej verejnosti, užívanie ktorej žalovaný zo strany užívateľov nespoplatňuje, ale naopak vynakladá finančné prostriedky na jej opravu a údržbu. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na tú skutočnosť, že žalobca predmetnú nehnuteľnosť nadobudol spolu s ďalšími podielovými spoluvlastníkmi kúpou na základe kúpnej zmluvy zo dňa 2.8.2000 a vklad vlastníckeho práva bol povolený dňa 6.12.2000 a zmluvou o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva a o zriadení vecného bremena zo dňa 6.3.2002, ktorej vklad bol povolený Správou katastra P. 2.4.2002 (č. l. 107 spisu). Z uvedeného teda jednoznačne vyplýva, že predmetná cestná komunikácia

bola vystavaná pred tým, než nadobudol vlastnícke právo k predmetnému pozemku žalobca, a teda žalobca vedel, resp. mohol vedieť a mal vedieť, že na nehnuteľnosti, ktorú nadobúdal je zriadená cestná komunikácia vo vlastníctve právneho predchodcu žalovaného.

Za takejto situácie, keď námietky žalobcu sú neopodstatnené, odvolací súd v súlade s ust. § 219 O.s.p. napadnutý rozsudok potvrdil.“

Ústavný súd vychádza z toho, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Vyjadruje to aj znenie § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), podľa ktorého v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca, prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považoval za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako právne vec posúdil. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03).

Podľa § 219 ods. 2 OSP ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody.

Vychádzajúc z týchto ústavne významných úvah zaoberal sa ústavný súd posúdením obsahu napadnutého rozhodnutia z uvedených hľadísk a dospel k záveru, že krajský súd na

argumentáciu sťažovateľa reagoval primeraným spôsobom, vysporiadal sa s okolnosťami, ktoré majú pre vec podstatný význam a ktoré dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia, a do odôvodnenia svojho rozhodnutia uviedol postup, akým dospel k svojmu rozhodnutiu.

Ústavný súd vychádzajúc z toho, že hlavným dôvodom, pre ktorý bola žaloba zamietnutá okresným súdom, bol jej rozpor s dobrými mravmi, pričom tento dôvod sa rovnako vzťahuje k časti pozemku sťažovateľa zastavaného cestou, ako aj chodníkom (v prípade, ak by žalobca preukázal pasívnu legitimáciu žalovaného i v tejto časti), konštatuje, že krajský súd v tejto súvislosti neponechal nepovšimnutú žiadnu argumentáciu sťažovateľa uvedenú v odvolaní. V časti odôvodnenia svojho rozhodnutia, v ktorej reagoval na túto pre vec podstatnú odvolaciu námietku sťažovateľa, navyše zvýraznil i vplyv času a okolností nadobudnutia pozemku sťažovateľom na posúdenie nároku sťažovateľa z hľadiska jeho súladu s dobrými mravmi.

Ústavný súd preto považuje takéto odôvodnenie rozsudku za dostatočné, jasne a zrozumiteľne reagujúce na všetky pre vec významné argumenty sťažovateľa obsiahnuté v jeho odvolaní, a teda za ústavne konformné.

Ústavný súd sa nestotožnil ani s tou časťou argumentácie sťažovateľa, v ktorej poukazoval na nesprávne vyhodnotenie výsledkov vykonaného dokazovania vo vzťahu k preukazovaniu vlastníctva k chodníku, resp. nedostatočnú reakciu odvolacieho súdu na argumenty sťažovateľa v tejto súvislosti. Nie žalovaný bol v konaní povinný preukazovať, že vlastníkom chodníka je iný subjekt (M. P.), ale sťažovateľ bol povinný preukázať, že vlastníkom chodníka je práve žalovaný.

Z obsahu sťažnosti ďalej vyplýva, že jej podstatou nesúhlas sťažovateľa s právnym názorom krajského súdu týkajúcim sa otázky aplikácie a výkladu § 3 Občianskeho zákonníka. Sťažovateľ nesúhlasí s posúdením otázky jeho nároku ako rozporného s dobrými mravmi.

Ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti opakovane vyslovil, že skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným (I. ÚS 188/06). Táto okolnosť nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia sťažovateľovho základného práva už aj z toho dôvodu, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (I. ÚS 19/02).

Ústavný súd sa preto zaoberal tým, či spôsob aplikácie uvedených ustanovení krajským súdom nebol svojvoľný alebo arbitrárny a či sa teda krajský súd neodchýlil od znenia tohto zákonného ustanovenia do tej miery, aby poprel jeho účel a zmysel.

Ústavný súd v tejto súvislosti nepovažuje za najpodstatnejšiu skutočnosť, že žalovaný nemá zo stavby cesty príjem, a naopak s jej vlastníctvom sú spojené iba náklady pre žalovaného, resp. to, že žalovaný nie je podnikateľským subjektom. Žalovaný ako samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky (čl. 64 ústavy) je povinný plniť úlohy, ktoré sú mu zverené zákonom. Iba skutočnosť, že žalovaný nie je podnikateľom, ale takýmto útvarom, nespôsobuje, že každý obdobný nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia uplatnený voči nemu je v rozpore s dobrými mravmi. Ústavný súd považuje v súvislosti s korektívom dobrých mravov v tejto súvislosti za podstatné to, že sťažovateľ v čase nadobudnutia pozemku vedel alebo mohol vedieť, že pozemok je zastavaný stavbou cesty. Uvedenú skutočnosť potom sťažovateľ zohľadnil alebo mohol zohľadniť aj pri dojednávaní podstatných náležitostí zmluvy, na základe ktorej pozemok nadobudol, resp. pri samotnom rozhodovaní sa, či pozemok za daných podmienok má záujem nadobudnúť, alebo nie. Ak sťažovateľ za týchto okolností vlastníctvo k pozemku nadobudol, táto okolnosť nemohla ostať bez následkov ani vo vzťahu k posudzovaniu jeho nároku z hľadiska jeho súladu, resp. rozporu s dobrými mravmi.

V tejto súvislosti ústavný súd zvyrazňuje i rozdiel v skutkovom základe prerokúvanej veci a veci rozhodnutej Ústavným súdom Českej republiky nálezom sp. zn. II. ÚS 325/2000 z 24. októbra 2000, v ktorej bol sťažovateľ vlastníkom pozemku zastavaného

komunikáciou, ktorý nadobudol ako oprávnená osoba v reštitučnom konaní a ktorý bol pôvodne prevedený na štát jeho vlastníkom (pred jeho zastavaním) zmluvou uzatvorenou v tiesni a za nápadne nevyhnutných podmienok v roku 1971.

Ústavný súd preto nepovažoval právny názor krajského súdu, na ktorom založil potvrdenie napadnutého rozsudku okresného súdu, za svojvoľný či arbitrárny. Aplikácia príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka krajským súdom nepoprela ich účel a zmysel. Krajský súd podľa názoru ústavného súdu postupoval v súlade i so zásadou ústavne konformného výkladu, pretože nepoužil taký výklad dotknutých ustanovení, ktorý by poprel realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických alebo právnických osôb.

Z týchto dôvodov odmietol ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť sťažovateľa v jej časti namietajúcej porušenie jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny v spojení s čl. 1, čl. 2 ods. 2 a čl. 7 ods. 5 ústavy, a to z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

Ďalej sa ústavný súd zaoberal tvrdením sťažovateľa, že rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009 bolo porušené jeho základné právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 11 ods. 1 a 4 listiny a právo na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Podľa čl. 11 ods. 1 listiny každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje zákonom.

Podľa čl. 11 ods. 4 listiny vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné len vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za náhradu.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Sťažovateľ zdôvodňuje porušenie svojho základného práva na vlastníctvo a práva na majetok rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Co 15/2009-172 z 15. júna 2009 tým, že hoci nepochybne bol vo výkone svojho vlastníckeho práva obmedzený, stalo sa to bez splnenia pre takéto obmedzenie vlastníckeho práva predpísaných podmienok, takéto obmedzenie, ak bolo vykonané bez náhrady, bolo neprimerané a krajský súd mu napriek tomu priznanie náhrady odoprel.

Ústavný súd nemá pochybnosť o tom, že obmedzenie vlastníka pozemku vo výkone jeho vlastníckych práv v dôsledku existencie cesty na pozemku v jeho vlastníctve bolo vykonané vo verejnom záujme, ostatne ani sťažovateľ vo svojej sťažnosti netvrdí opak. Sťažovateľ však tvrdí, že k porušeniu tohto jeho základného práva malo dôjsť rozsudkom krajského súdu, ktorý mu nepriznal nárok proti žalovanému vlastníkovi tejto cesty na vydanie bezdôvodného obohatenia, hoci tak mal urobiť, a ak tak neurobil, odoprel mu primeranú náhradu za obmedzenie jeho vlastníckeho práva. Sťažovateľ teda považuje v tejto súvislosti za majetok, ktorého bol zbavený rozhodnutím súdu, samotnú náhradu za obmedzenie užívania pozemku zodpovedajúcu ním tvrdenému bezdôvodnému obohateniu uplatnenému v konaní vo vzťahu k žalovanému.

Zaoberať sa tým, či v prípade sťažovateľa došlo k porušeniu jeho práva na vlastníctvo rozsudkom krajského súdu, je možné iba za predpokladu, že suma zodpovedajúca bezdôvodnému obohateniu žalovaného na úkor sťažovateľa predstavuje majetok v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu, resp. čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny.

Za majetok v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa považuje nielen existujúci majetok vo vlastníctve fyzickej alebo právnickej osoby, teda veci alebo iné aktíva, ktorých vlastníkom je táto osoba, ale i majetok, nadobudnutie vlastníctva ku ktorému môže fyzická alebo právnická osoba legitímne očakávať.

Keďže je zrejmé, že predmetná náhrada nie je vlastníctvom sťažovateľa a nepredstavuje majetok existujúci, ústavný súd sa ďalej zaoberal posúdením, či sťažovateľovi svedčila aspoň legitímna nádej na nadobudnutie tohto majetku v budúcnosti na základe rozsudku súdu. Ako je zrejmé z odôvodnenia rozsudku okresného i krajského súdu, sťažovateľ tvrdil a v konaní pred všeobecnými súdmi sa domáhal peňažného plnenia od žalovaného z titulu bezdôvodného obohatenia, hoci podľa názoru súdov oboch stupňov mal postupovať tak, že podá žalobu podľa špeciálneho ustanovenia § 135c Občianskeho zákonníka a bude žiadať súd, aby vysporiadal jeho vzájomný vzťah so žalovaným, a to rozhodnutím, ktorým bude zriadené vecné bremeno za náhradu, čím dôjde k usporiadaniu vzťahov účastníkov. Bez takéhoto návrhu súd nemohol vo veci v tomto zmysle ani rozhodnúť. Ústavný súd je toho názoru, že jedným z možných výkladov daných právnych súvislostí sú právne závery odvolacieho súdu, podľa ktorého *„cestná komunikácia vo vlastníctve žalovaného spĺňa charakteristiku neoprávnenej stavby podľa § 135c OZ a v danej veci by prichádzalo do úvahy usporiadanie pomerov medzi vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku podľa § 135c ods. 3 OZ formou zriadenia vecného bremena za náhradu“*.

Ústavný súd preto dospel k záveru, podľa ktorého sťažovateľovi nemohla svedčiť ani legitímna nádej na nadobudnutie sumy zodpovedajúcej sťažovateľom tvrdenému bezdôvodnému obohateniu žalovaného (ak svoj nárok uplatnil žalobou o vydanie bezdôvodného obohatenia, a nie žalobou podľa § 135c Občianskeho zákonníka), pretože takáto legitímna nádej nemohla mať oporu v platných právnych predpisoch.

Ústavný súd preto odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú sťažnosť aj v tej jej časti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie svojho

základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy, čl. 11 listiny a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Je zrejmé, že niet príčinnej súvislosti medzi rozsudkom krajského súdu a porušením tvrdených práv sťažovateľa.

Ústavný súd ďalej považuje za potrebné k veci dodať, že k porušeniu sťažovateľovho základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ústavy, čl. 11 listiny a práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu nemohlo dôjsť v predmetnom konaní i preto, že o práve sťažovateľa na priznanie mu odplaty za zriadenie vecného bremena v prospech žalovaného, nielenže nebolo dosiaľ rozhodnuté, ale takéto právo sťažovateľ zatiaľ pred súdom ani neuplatnil (opak nevyplýva ani z obsahu jeho sťažnosti). Iba v prípade, ak by sťažovateľ využil takýto právom stanovený postup na ochranu jeho práv vlastníka a nebol by úspešný, prichádzalo by do úvahy za splnenia ostatných zákonných podmienok konštatovať porušenie jeho základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ústavy, čl. 11 listiny a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2009